

LIBRIS

We know
books

REGINA
MARIA
A ROMÂNIEI

Însemnări zilnice 1933

Traducere din limba engleză și introducere de
GEORGETA FILITTI

Note de
TUDOR VIȘAN-MIU

EDITURA OMNIUM
BUCUREȘTI • 2025

INTRODUCERE

CĂLĂTORII SALVATOARE

Reîntoarcerea „Fiului risipitor”, în speță a principelui Carol, după 8 iunie 1930 regele Carol al II-lea, i-a schimbat semnificativ viața reginei Maria. Îndepărtată de la deciziile majore în conducerea Statului, ca până atunci, într-o stare de nesfârșită tensiune cu noua camarilă regală („cloaca”, cum o numește ea, folosind acest cuvânt neaoș românesc), regina Maria se refugiază în ceea ce va crede că înseamnă viață burgheză. În 1933 asemenea trai e caracterizat de călătorii în străinătate, unde statutul de suverană îi este măgulitor amintit. De la Dedinje (palatul de lângă Belgrad al fiicei sale Mignon, căsătorită cu regele Alexandru al Iugoslaviei), Maroc, colonie franceză pe coasta magrebiană a Africii, St. Briac, în Franța (locul de refugiu al surorii sale Victoria Melita, mare ducesă a Rusiei), Mödling (reședința modestă lângă Viena a arhiducesei Ileana), până la mai puțin obișnuita călătorie de la Hamburg, prin țările nordice, până la Polul Nord, cu vasul *Resolute*, regina Maria străbate lumea. Șederile în țară sunt scurte, de predilecție în „casele de vis”, Balcic sau Bran. În fundal însă, oriunde s-ar afla, stăruie apăsătoare, copleșitoare, ruptura de fiul cel mare, ca și grija neputincioasă pentru Nicolae, îndepărtat din țară și hoinar fără șansă prin Europa alături de „soția” morganatică.

Începutul de an o găsește în Iugoslavia, unde e convinsă că „toți sunt îndrăgostiți de ea”. Ca „musafir agreabil”, poartă discuții nesfârșite despre artă cu ginerele Sandro, îl îndrumă spre asortarea culorilor

în amenajarea cutărui palat, îi admiră serele și felul cum își pune în valoare carierele de onix. Dar mai presus de orice, regele vecin îi e drag prin comparație cu „recele și indiferentul” Carol. În vreme ce primul oferă găzduire nelimitată Ilenii și soțului ei, arhiducele Anton de Habsburg, fratele și respectiv cumnatul acestora de la București le refuză șederea în România. Motivul e factice: perechea ducală reprezintă emblema unui imperiu prăbușit și rezidarea într-unul din statele succesoriale ar putea însemna revendicarea neavenită a tronului acestuia. „E o formă de nebunie”, scrie regina Maria, excedată de un refuz care o ține mereu departe de fiica preferată. La Dedinje totul o încântă: gospodăria regală admirabil ținută, purtarea lui Mignon „cea mămoasă”, cei trei nepoți năzdrăvani, dar mai ales felul cum e ea privită, cum e respectată și iubită. Regina Maria a fost mereu convinsă că lectura *Memoriilor* sale, făcută cu regularitate britanică, farmecă auditoriul (adică întreaga familie domnitoare de la Belgrad). Mărturisește, dezarmant, că jubilează când citește paginile consacrate Mătușii „total absurde”, adică soției lui Carol I, regina Elisabeta. Să adăugăm ignorarea obstinată a reprezentantului diplomatic român la Belgrad deoarece e „omul regimului” lui Carol.

Dar locul de pe lume unde acum, în 1933, se simte „ca acasă”, unde „suntem o mică familie fericită” e Mödling, lângă Viena, reședința celor doi Puma, Ileana și Anton de Habsburg.

Șicanele lui Carol o urmăresc și aici. N-are voie să-și arboreze steagul de regină la poarta Ilenii, nici s-o invite pe Meg, sora lui Anton, în România, de aceeași teamă a răvnirii la tron. „Oh, Carol, ești un nenorocit!” scrie mama lui, exasperată. În schimb, de când ajunge în gara Vienei, regina Maria e omagiată, adulată, „deșteaptă” dragostea femeilor din jur – cum ea însăși constată. Ca și în Iugoslavia, are sentimentul acut că este un musafir „stimulant”. Participă la dejunuri în ambasade, merge foarte des la spectacole de operă (unde ocupă fosta lojă imperială) sau operetă (de pildă urmărește fermecată muzicalul *Sissy*), face gesturi filantropice față de neajutorății micului orașel Mödling și toate asociațiile (literare, ale aristocratelor catolice,

ale românilor) din capitala Austriei o caută căci e „o luptătoare pentru bine”. Se mai adaugă și lucruri firești care acasă sunt interzise: poate purta nestingherită „conversații spirituale” la telefon cu Barbu Știrbei, autoexilat acum în Elveția. Această „viață liniștită și odihnitoare” lângă copii îi îngăduie să scrie cu pasiune la *Povestea vieții mele*, una din cărțile ei de mare succes. Lăcrămioarele trimise de credinciosul aghiotant Zwiedineck de la Cotroceni, vizitele repetate prin anticariate și cumpărăturile neostoite, când e urmată cu tandră curiozitate de publicul vienez, îi dau senzația propriei valori, a nevoii celorlalți de a-i fi agreabili, utili, supuși.

În afara știrilor neplăcute ce răzbat de la București (unde „buruienile umplu grădina lui Carol”, iar Maniu „îl lucrează”), a îngrijorării pentru soarta lui Nicolae, „amărătul de băiat”, regina Maria are aici, la Mödling, sentimentul că e suverana. Îi scrie lui Mussolini ca să-i mulțumească pentru participarea la inaugurarea Casei române de la Roma, iar despre Hitler, proaspătul cancelar al Germaniei, scrie circumspect: „Admiratorii speră totul de la el, probabil vor fi dezamăgiți”.

Ca orice om cu trăiri intense, și regina Maria încearcă ceea ce am putea numi adevărate capricii: în anii trecuți evocase, pe zeci de pagini din *Însemnările zilnice*, relația cu dansatoarea americană Loie Fuller sau cu soția dirijorului Weingartner, Roxo. Acum apare obsesiv – și plăcerea de a descrie iar și iar, a interpreta, a justifica ori a căuta soluții e vădită – figura Juliei Lentillou (botezată de ea Lie). Angajată ca secretară/doamnă de companie, tânăra austriacă se insinuează în viața reginei Maria într-un mod adesea delirant. Ceea ce rămâne de neînțeles este îngăduința fără margini a reginei Maria față de dovezile sufocante de dragoste ale acestei femei „istovitoare”.

Ca să-și mențină parcă o anume stare de veghe între împlinirile cotidiene de factură mai mult sau mai puțin burgheză, alături de arhiduci și anturajul acestora, și ecourile îngrijorătoare din țară, apare o ghicitoare „uimitoare”. Îi prezice „viață lungă”, dar în ce îl privește pe Carol „lucrurile sunt înspăimântătoare”. Cum s-a văzut, cel puțin de această dată, ghicitoarea s-a înșelat...

Chiar dacă șederile la ficele ei o încântă pe Regină, timpul îi rămâne riguros rostuit. Odată întoarsă acasă, e prinsă în vălmășagul faptelor cotidiene: vizitări de expoziții, patronări de instituții de binefacere (invalizi, tebeciști) sau lucrative („Țesătoarea”), participări la bazare. Merge la concerte, la spectacole de teatru; îi prețuiește pe Marioara Voiculescu și pe George Vraca, dar „pifturelile” lui Theodor Pallady nu-i plac. Și ceva care o încântă nedisimulat: audiențele. De la oameni politici află frânturi de activitate politică, cu poeta Dușka Rosenkranz gustă ineditul poeziei avangardiste, o contesă rusoaică refugiată îi povestește cum se descurcă vânzând lapte...

„Toți mă vor cu ei”, se asigură parcă pe sine Regina, contrariată totodată de răceala Regelui; ea ținea enorm ca la orice mișcare cu trenul să fie întâmpinată de majoritatea oficialităților de prim rang, miniștri, deputați. Carol interzice această practică și ea comentează: „Fiul meu a făcut niște fricoși din românii mei”. Mai mult, după ce îi oferă un măștișor, ceea ce topește inima mamei, îi reproșează plin de ranchiună că a complotat la Belgrad cu regele Iugoslaviei pentru răsturnarea lui de pe tron! Și înstrăinarea își urmează cursul, regina Maria citind îngrozită comentariile presei britanice la adresa lui, alimentate și de principesa Elena.

Cum să ieși din acest marasm? Prin apariții cât mai dese, mai atrăgătoare, în public, prin opere de binefacere, neîntrerupta aranjare a reședințelor, a grădinilor, a spațiilor asupra cărora era stăpână. E convinsă că femeile o urmează în modă, de aceea comenzile ei sunt fără număr. În fine, dejunurile, ceaiurile, seratele îi par momente ideale de socializare și le practică cu fervoare. Din nenorocire, nici aici nu se întâlnește cu fiul ei cel mare. Introvertit la acest capitol, coabitând cu o femeie cu care nu se poate încă afișa în public, Carol răspunde arareori la invitațiile mamei sale.

Urmărind consemnările cotidiene ale reginei Maria înțelegi structura sufletească, disciplina britanică, patima scriitoricească. Rutina de zi cu zi, dialogul împiedicat cu Carol, episoadele tot mai dese de afectare a sănătății nu-i știrbesc umorul, imensa bunătațe, generozitatea.

Dacă despre o „Țațen party” [sic!] reține că a poftit vechi prietene la „o seară draguță, agreabilă”, ori despre Elena Văcărescu, cea care „te stimulează”, scrie că îi face plăcere s-o vadă, când vizitează Ortodoxia Didinei Cantacuzino nu se poate abține și scrie: la dejunurile faimoase ale acesteia „vin membre urâte prin tradiție”.

Ducându-se la spitalul de tuberculoși, cu prilejul Paștelui, unde era internat Panait Istrati, acesta primește ca toți pacienții darurile Reginei și nu pare a-și aminti că scrisese de-a dreptul infam despre întâmplări la Coțofenești din vremea războiului. „Am rămas senină și zâmbitoare”, comentează cea supranumită „mama răniților”.

Acum, în 1933, se instalează o stare de spirit ca o scăpare din apăsarea neplăcerilor cotidiene. E desfătarea călătoriilor. Primăvara se pregătește să meargă în Maroc, însoțită de Ileana. Doar că aceasta, din nou însărcinată, rămâne la Mödling. Și tristețea Reginei dispare în fața primirii pline de fast. Franța republicană, la fel ca Austria, odată imperială, păstrează nostalgia protocoalelor de primire a capetelor încoronate. De această dată autoritățile coloniale s-au întrecut pe ele însele. Tanger, Casablanca, Rabat, Fez, Marrakech o aclamă, o omagiază, o fac să perceapă la superlativ tot periplul african. În același timp intervine și omul de condei. Frumusețea, expresivitatea, bogăția descrierii transformă, așa cum observam și pentru anii precedenți, paginile *Însemnărilor* într-un ghid unic, o reclamă inspirată a acestor teritorii pluriculturale. De la garda de onoare, imnul României și tricolorul cu care e întâmpinată, până la ceaiul de mentă dulce și parfumat sau carnea delicioasă (de pui, de oaie, de gazelă) a „plăcintelor” – folosește cuvântul românesc – până la policromia spectacolelor din satele berbere, acele „fantasia” date în cinstea ei de călăreți iuți ca vântul, și vizitele pline de ciudățenie în haremurile pașalelor, cu femei triste, dar neînchipuit de sulemenite și împodobite cu nenumărate bijuterii, regina Maria trăiește paroxistic Marocul. Buna dispoziție n-o părăsește nici o clipă: merge pe catâr, mănâncă cu mâna, apoi și-o spală într-un vas de argint, asemenea gazdelor, suportă cu stoicism muzica monotona, darabanele omniprezente, la o vizită cu

10-15 musafiri, dar și la recepții de 2 000 de persoane date în onoarea ei. Reține, cu vădită încântare, remarcile din public: „Cât e de frumoasă! Cât e de șarmantă!”. Ba și surprinzătorul salut aruncat de un român angajat al Legiunii străine: „Să trăiți, Maiestate!”.

Predilecția pentru obiecte de artizanat îi e satisfăcută pe deplin. În afara cadourilor (paftale, mățasuri, covoare) împachetate în hârtie policromă, prinsă cu ace de siguranță, cumpără din prăvălii, de pe tarabe ori de pe preșuri întinse pe pământ obiecte unice de pielărie încrustată – specialitatea locului. „Barbar, absurd, încântător”, scrie ea fascinată. Și continuă: „Entuziasm extraordinar, zgomot, praf, nechezat de cai, mii de copii mărunței, fiecare ca un tablou, evrei incredibili, tineri și bătrâni, viziuni din Vechiul și Noul Testament; și tot acest amestec omenesc țipând, cântând, bătând din picioare”. Apoi „femei pe ziduri, îngrămădite, țepene, stranii, neînchipuit de pitorești”.

Neîndoios, puțini călători au putut percepe Nordul Africii cu asemenea acuitate. „Să vezi și să înțelegi totul dintr-odată: populație, construcții, culori, flori, cai, măgari, porți, ziduri formidabile, vegetație strălucitoare, cerul neînchipuit de albastru, berze pe creasta zidurilor proiectate pe cer”. Explicația? „E o înrudire cu o parte a sufletului meu, acea parte care iubește sălbăticiile, locurile neîngrijite, spațiile nemărginite, departe de trenuri, de telefoane, de civilizație”.

Administrația colonială n-a uitat nimic din ce putea constitui un superlativ în această vizită regală. La splendoarea locurilor arătate s-au adăugat semnele de gingașă rememorare. Undeva, într-un port, va fi primită cu onorurile cuvenite unei fiice de amiral căci părintele reginei Maria fusese, în tinerețea acesteia, guvernatorul insulei Malta și comandantul flotei britanice din zonă.

Și alternanța de perioade minunate cu altele apăsătoare continuă. Întoarsă în Europa, prin Aix-en-Provence, face o scurtă escală la Paris, pentru vizite și cumpărături, ca să se oprească apoi la St. Briac, la Ducky, sora mult iubită. Condiția de pelerin e o realitate în 1933 pentru regina Maria și deopotrivă cea de visătoare, de cumpărătoare, cum se va vedea, a unor „castele în Spania”. Se simte, datorită

distanțării sufletești de Carol, tot mai fără rost în țară. Eventualitatea așezării în alt colț al Europei, în preajma unor rude, cu fiica cea mică și nepotul Ștefan, „atlet mititel, zdravăn și amuzant” alături, o atrage tot mai mult. Dar toate vor rămâne, oricât de ademenitoare, ca și mai târziu, simple visuri.

Reginei Maria nu-i e dat să se bucure prea mult timp. Veșnic intervin situații imposibile, solicitante, unele fără ieșire. Plăcerea de a se afla cât mai mult timp lângă Ducky, cea mai iubită soră, e umbrită de suferințele acesteia. Și aici intervine o caracteristică a *Însemnărilor zilnice*: discreția. Oricât îi place să povestească, să creioneze portrete, să descrie stări sufletești, circumspecția n-o părăsește niciodată. Fără lectura paralelă a *Jurnalului* doamnei de onoare Simona Lahovary cititorul n-ar înțelege drama mării ducese ruse. Soțul ei, Kiril, îi fusese infidel, și nu întâmplător, ci ca practică obișnuită. Or, Ducky percepu acest comportament foarte masculin ca pe o catastrofă și acum refuză ostentativ să iasă din starea de depresie. Văzând-o prăbușită, regina Maria o învăluie cu imensă tandrețe: cadouri (între altele un mic automobil *Chrysler*), vizite la Balcic, Copăceni, Sinaia, Mödling. *Însemnările* rețin și definiții cochete apăsătoare: „Două surori bătrâne care trăiesc pentru frumusețea locului [în speță Balcicul], flori, miresme, culori, aer, mare” sau „viața ei a fost grea, a mea singuratică”. De fapt, sunt clipe trecătoare, când își amintește obsesiv că Regele nu vine s-o întâmpine ori s-o conducă la gară, refuză repetat invitațiile la masă și, pe cale de consecință, și casa acestuia cea nouă de la Sinaia nu poate fi decât „egoistă”. Am spune că depresia Victoriei Melita se transmite. Regina Maria își face în această vară testamentul și adresează o scrisoare copiilor, „o ultimă mărturisire, o ultimă chemare”. Din păcate, nu toate urechile erau dispuse să audă. În trei ani de domnie, Carol făcuse familia „bucățele”, Nicolae era indiferent la îndatoririle princiare, de dragul unei femei oarecare. Lisabetta voia să se despartă de George al Greciei, dar să nu divorțeze, pentru a-și păstra toate beneficiile subsumate.

Toate acestea rămân în urmă când, în miez de vară, călătorește în nordul Europei. E un răstimp regal – burghez perfect conturat. La Hamburg, unde se urcă pe vasul *Resolute*, se bucură de o primire cvasioficială din partea autorităților hitleriste. „Seamănă cu fasciștii lui Mussolini”, comentează Regina. Scoția o bucură cu „legende ferme-cătoare”, dar, potrivit protocolului vechi și încremenit de secole, Ileana nu se bucură de același statut cu ea. Islanda o atrage prin produsele artizanale (cumpără lingurițe pentru șerbet), se odihnește îndelung pe vas și ajunge să joace seară de seară poker. Ca și în Africa, regina Maria trăiește intens imaginile ce i se perindă prin fața ochilor. Reținute în *Însemnări*, ele se constituie într-un ghid oricând valabil pentru viitorii cititori călători.

Periplul se încheie triumfal, tot în portul german, cu lume adunată „s-o vadă”. Și aici regina Maria își însușește convingerea multor oameni în fața totalitarismului în emergență. Prin retorică, marșuri stradale disciplinate, naziștii clamau că „și-au rupt lanțurile”, că ascensiunea lor însemna „regenerare”. Dorința de „a trăi, a învinge și a câștiga” îi stăpânește pe nemți și, cucerită de aparențe, regina Maria scrie: „Îmi place!”

Dacă spectacolul hitlerist rămâne înșelător pentru regina Maria, poate și datorită faptului că sora ei Sandra ajunsese mare partizană a noului regim, realitatea românească o lovește cu toată brutalitatea. Conflictul Carol al II-lea – principesa Elena (Sitta), ajunge în paginile presei europene, cu invective reciproce colportate de ziariști mereu în căutare de senzational. În timpul acesta, moștenitorul tronului, Mihai, e înconjurat de profesori, îndrumători, supraveghetori, care mai de care mai potrivit, dar fără mamă în preajmă! Și regina Maria deplânge situația, rupe prietenii cu sfătuitoarii neaveniți ai nurorii, încearcă să vadă părțile bune din cotidian: splendorile florale de la Bran, un concurs hipic la Brașov, inaugurarea bustului ei la Balcic. Dar din nou, ca lucrurile să fie umbrite, Carol nu-i îngăduie să vorbească la ceremonie. La fel, Grigore Gafencu, trimis al guvernului, rămâne asistent mut la dezvelirea bustului.

Când monarhul organizează semicentenarul castelului Peleş, Reginei i se pare că forma e neconvenabilă: 400 de invitați duși la Stână! E „un vis rău!” notează ea, uimită totodată de altă dispoziție: parte din oaspeți vor fi găzduiți de mama sa, ca el să facă economii! Cu vădită amărăciune, în pofida unor discuții, explicații, semiconcesii din partea fiului, Regina observă: „La Carol totul e strâmb, peticit”. De la îngăduința șchioapă dată Ileenii de a veni în țară, dar să nu stea până la 29 octombrie, ziua mamei lor, până la neputința de a se impune în fața fratelui său Nicolae, „odios, inacceptabil” îmbrobodit de „ambitițiile acelei creaturi de nimic”, de la anturajul detestabil și politicieni fricoși până la prostul gust al noii case ridicate de Carol, regina Maria vede doar lucruri reprobabile.

Uneori realitatea o contrazice. Festivitățile semicentenarului castelului Peleş ies bine. Vremea bună, servirea fără cusur a mesei, toaletele elegante, gentilețea ginerelui Sandro, uniformele mirobolante ale soldaților care au defilat pe bulevardul central din Sinaia, totul a dat strălucire evenimentului.

Străină parcă în reședința de pe Valea Prahovei, Regina se refugiază la Balcic: târnoșește biserica Stella Maris, cumpără convenabil pământuri învecinate proprietății ei de la turcii care se întorc la Constantinopol și face curse temerare la cârma bărcii cu motor *Ilderim*. Mai presus de orice, se bucură de natura unică a Balcicului, de miile de flori pătimiș îngrijite. Mereu riguroasă cu programul ei la vedere, regina Maria revine, chiar dacă cu neplăcere, la București. Carol, înconjurat de camarila detestabilă e „un nemernic” și „un fricos”, iar dialogul sincer cu el este zadarnic. Între timp, cumpără diadema cu raze moștenită de la mama ei de sora Beatrice, acum infanta sărăcită a Spaniei, vizitează bazarurile din București de unde cumpără masiv spre a le susține, pregătește daruri de Crăciun, ajută ruși refugiați din calea bolșevicilor și ... se lasă tocată, „fiindcă de aceea există o regină!”

Ultimele luni ale anului sunt pline de evenimente memorabile și regina Maria le reține într-o formă alertă. Apelează în stânga și în

dreapta la rude și apropiați să-i atragă atenția lui Carol că se îndreaptă spre prăpastie. Va fi fost și prezicerea cuiva că acesta va fi ucis la începutul anului 1934? Oricum, constată că în general „lumea e haotică, se îndreaptă spre pierzanie”. Aceste gânduri negre o năpădesc așteptând nașterea nepoatei botezate mai apoi Minola, fiica Ilenii, și făcând vizite repetate la castelul Vösslau din apropierea Vienei. Aici fantezia ei începe să lucreze frenetic: să-l cumpere, să-l amenajeze ca locuință proprie în străinătate și s-o găzduiască pe mezină cu familia ei? Din păcate, nu toate visurile devin realitate.

Apoi, ca un făcut, se produce un eveniment teribil pentru țară: primul ministru I. G. Duca e asasinat. Regina, ca toți românii, resimte dureros această dispariție. „Am crescut împreună, nu era puternic, dar era prieten”, scrie ea copleșită.

Cu gândul că „trebuie să-și câștige pâinea”, regina Maria își evaluează ce scrisese până atunci. „*Povestea vieții mele* e o operă de seamă..., istoria României, toate frământările noastre, greșelile, umilințele, speranțele noastre înșelate, luptele, disperările și înfrângerile noastre”. Încercând să se detașeze de condiția de autoare, Regina constată că istorisirea ei „se citește ca un roman”, e „o lectură fascinantă”, îi satornicește „reputația de autor”. Poate această exaltare îi va fi venit și după buna primire a cărții în Statele Unite unde i se oferiseră deja zeci de mii de dolari drepturi de autor.

Trecerea anilor are un efect uimitor asupra imaginii acestei femei ajunsă să trăiască intens realitățile românești. Regină prețuită, confruntată cu probleme de familie adesea greu de îndurat, ea reușește mereu să se impună. Condiția burgheză la care e redusă, după propriile constatări, departe de a-i păli personalitatea, o apropie o dată în plus de marele public, o fac un exemplu de reușită demn de studiat, mai ales acum, când suntem în căutare de modele.

Georgeta Filitti

Duminică, 1 ianuarie 1933, Dedinje

O zi minunată. Complet însorită, vreme de primăvară. De-ar fi de bun augur! Anul care s-a dus a fost, desigur, unul dificil pentru toată lumea. Dar să nu mă plâng, cu toate că sunt necăjită din cauza lui Carol¹, am avut unele zile minunate și momente de bucurie și satisfacție, mi s-a arătat multă dragoste în marasmul vieții ce trăim. Am călătorit în locuri frumoase cu Mignon², în Macedonia, la Constantinopol³. Am fost fericite împreună. Apoi a venit Mödling⁴ și Ștefan⁵ cu atâta emoție și brusc cu o nouă viață ce ne-a umplut inimile de dragoste, spaimă și veselie. Branul⁶, în forma lui cea mai bună, mai minunat decât l-am știut vreodată, un sentiment de pace și plenitudine în castelașul meu frumos, Ștefan învățând să se prăjească la soare

¹ Regele Carol al II-lea (1893–1953), primul fiu al reginei Maria, regele României între anii 1930–1940.

² Regina Maria a Iugoslaviei (1900–1961), a doua fiică a reginei Maria și soția regelui Alexandru I.

³ Pentru călătoria reginei Maria în Iugoslavia, vezi volumul anterior, însemnările din 16 aprilie – 3 mai; călătoria în Turcia, însemnările din 4–10 mai 1932; iar în Austria, 13–18 mai 1932.

⁴ Mödling era reședința familiei Ileana-Anton.

⁵ Ștefan de Habsburg (1932–1998), primul copil al principesei Ileana și arhiducelui Anton.

⁶ Bran, castel medieval din județul Brașov, donat reginei Maria de comunitatea brașovenilor în 1920; era una din „casele de vis” ale reginei Maria.

pe acoperiș. Puma⁷ fericiți, Zwidy⁸, un administrator desăvârșit, făcând ce trebuie din toată inima. Grădina, întreținută perfect, o bogăție de culoare, vreme splendidă. Și Balcicul⁹, iubitul Balcic, cu o vreme și mai minunată și puțină de a călări pe un pământ admirabil.

Apoi, întoarcerea la București. Un simțământ de dragoste renăscută se ridică spre mine din toate părțile, dar „de sus”, răceală, indiferență, un antagonism inexplicabil. Tratarea bolii Ilenii, plecarea.

Revăd toate și azi îmi încep anul în casa lui Mignon a mea, nu tocmai sănătoasă, dar îngrijită cu dragoste de cea mai mămoasă dintre fiicele mele. Petru¹⁰, Tommy¹¹, Andy¹², simpaticul Sandro¹³.

Dimineața m-am odihnit. M-am sculat pentru masă, m-am dus cu Mignon să văd o expoziție de pictură franceză, am făcut cunoștință cu ministrul francez¹⁴, mărunțel, negricios și agitat. Puțină plimbare, în vreme ce soarele apunea în culori superbe. M-am întâlnit cu dragii de băieți. Familia Paul¹⁵ a venit pentru lectură. Am citit sfârșitul celui de-al doilea volum al meu¹⁶ și primul capitol din următorul, pe care tocmai îl scrisesem.

⁷ Numele dat de regina Maria arhiducelui Anton de Habsburg-Lorena (1901–1987), soțul principesei Ileana a României (1909–1991), a treia ei fiică, și, uneori, cuplului pe care îl formau.

⁸ Eugen Zwiedineck von Südenhorst (1886–1956), ofițer de artilerie provenit din armata austro-ungară, aghiotant și maestru (din 1930) al Casei Reginei Maria.

⁹ Tenha Yuvah („Cuibul liniștit”), reședința reginei Maria din Balcic, construită în 1929; era una din „casele de vis” ale reginei Maria.

¹⁰ Principele Petru al Iugoslaviei (1923–1970), fiul cel mare al reginei Mignon.

¹¹ Principele Tomislav al Iugoslaviei (1928–2000), al doilea fiu al reginei Mignon.

¹² Principele Andrei al Iugoslaviei (1929–1990), mezinul reginei Mignon.

¹³ Regele Alexandru I al Iugoslaviei (1888–1934), căsătorit cu principesa Maria a României („Mignon”).

¹⁴ Paul-Émile Naggiar (1883–1961), diplomat francez, ministru plenipotențiar la Belgrad (1932–1935).

¹⁵ Principele Paul al Iugoslaviei (1893–1976), văr primar al regelui Alexandru I. Era căsătorit cu Olga (1903–1997), născută principesă a Greciei, vară primară a principesei Elena a României.

¹⁶ „Povestea vieții mele” (*The Story of My Life*), memoriile reginei Maria, în trei volume, publicate în ediție engleză în 1934–1935 și în română la tipografia „Adevărul”, traduse de Mărgărita Miller-Verghy.

Cină singură cu Mignon în hol, un film ruso-polonez dramatic de interesant. Ceva deosebit, plin de orori îngrozitoare, admirabil făcut.

Spre seară m-am simțit realmente mai bine, dar toată ziua am fost moale, nu cum mă simțeam cu o săptămână în urmă. Se poate să fi fost un început de răceală.

Luni, 2 ianuarie 1933, Dednje

O ceață sufocantă. Am încercat să ies să mă duc să-i văd pe copii la gimnastică pe iarbă, dar tușeam și am simțit că pieptul și plămânii mei nu se degajaseră încă; așa că ne-am întors acasă căci fără discuție nu era vreme de răceala mea.

Am luat masa cu familia Paul. Un prânz simpatic, cu oameni bucuroși să te aibă în preajmă. Lui Paul și Olgăi le place de mine, sunt socotită un musafir agreabil și mă primesc într-un fel care mă emoționează. Toți îmi spun că îi stimulez și că fiecare se simte mai viu când mă aflu aici. Așijderea, Woolly¹⁷ și Marina¹⁸, surorile Olgăi, sunt îndrăgostite de mine. Sunt fete atât de drăguțe, de dulci, mai ales Marina este peste măsură de atrăgătoare, cu un trup frumos, încheieturi fine și ochi frumoși sub sprâncene expresiv creionate. Amândouă se simt măgulitor de bine în tovărășia mea și toți sunt triști că plec mâine noapte.

I-am vizitat pe cei doi băieți încântători ai Olgăi, dragul de Orleander¹⁹ are variolă. A crescut nespun și a fost mereu prietenul meu. Și micul Nicky²⁰ e delicios, un puști drăguț peste poate.

¹⁷ Principesa Elisabeta a Greciei (1904–1955), sora principesei Olga a Iugoslaviei. Se căsătorește la 10 ianuarie 1934 cu contele Karl Theodor de Törring-Jettenbach.

¹⁸ Principesa Marina a Greciei (1906–1968), sora principesei Olga, căsătorită în 1932 cu principele George al Marii Britanii, devenit duce de Kent.

¹⁹ Principele Alexandru al Iugoslaviei (1924–2016), fiul cel mare al principelui Paul.

²⁰ Principele Nicolae al Iugoslaviei (1928–1954), al doilea fiu al principelui Paul.